

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies tertius et quartus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

Caput III. Reliquias in ovam cathedralem ecclesiam transfert, totum virtuti
et gregi suo se dedit, plures possessiones monasterio S. Vitoni acquirit, in
morbum lethalem incidit et moritur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72907](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72907)

A Norcia, urbs parva ditionis Ecclesiae in Umbria. Per Nursiam ergo provinciam Hugo hic intelligit non ipsam Nursiam, sed Umbriam, quam verosimillime idcirco, quod Nursiam urbem in se concludat, Nursiae provinciam appellat.

m Provincia hæc est Italiae sub dominio summi Pontificis sita, quæ, quod in se Romam complectatur, Campania Romana, incolis la Campagna di Roma solet vocari.

n Mons hic est, in Apulia Daunia ad mare Adriaticum positus, apparitione et cultu S. Michaelis archangeli celebris. Accurata ejus descriptio tom. VIII Septembris in historico de omnibus Angelis Commentario § 49 suppeditatur; quo propterea curiosum lectorem brevitate ergo remitto.

o Italiae Meridionalis regio, hodierni Neapolitani regni pars, dupliciter, ait Baudrandus in Geographia, sumebatur ab antiquis, nempe Apulia lata et Apulia proprie dicta; dividebatur autem Apulia propria in Apuliam Peucetiam et Apuliam Dauniam. Quam ob rem, cum mons Garganus, uti ad lit. præced. dixi, in Apulia Daunia situs sit, minus recte Hugo hic insinuat, Sanctum ex monte Gargano petendo Apuliam iter suum Hierosolymam versus promovisse.

p Miraculum hic factum verosimillime vult Hugo; verum adi Commentarii prævii num. 74.

q Adjectivum a nomine proprio Byzantium, quo Constantinopolis, urbs Thraciæ, quæ ex imperatorum Græcorum sede Turcarum tandem regia evasit, quondam vocabatur.

r Constantinus cum matre Irene ante annum 780 imperii Constantinopolitani seu Orientalis habenas non tenuit, uti in Commentario prævio num. 60 docui. Hugo adeo, qui Sancti obitum anno 776 innectit, certissime hic errat.

s Urbs hæc est Asiæ Minoris maritima, quæ comodo in ora maris Ægei et sinus Jonii portu gaudet, sanctique Joannis Evangelistæ gloriatur tumulo.

t Urbs hæc in Palestina ad oram maris Mediterranei sita est, ex eaque Hierosolymam terrestri itinere venit. In civitate illa habitavit mulier, nomine Tabitha seu Dorcas, quæ pauperibus viduis, ut Act. cap. 9 narratur, vestes faciebat et tunicas, atque per S. Petrum Apostolum a mortuis fuit resuscitata. Item in eadem civitate versatus est Petrus, quando ei obigit visio. Act. 10 memorata, qua per lintei, e celo in terram submissi omniaque animalium genera concludentis, aspectum didicit, gentes esse ad Evangelium admittendas. Ad hanc Petri visionem, et ad Dorcadis in pauperes pietatem occasione civitatis Joppenis, per quam Sanctus Hierosolymam petiit, verbis sequentibus alludit biographus.

u Cum Sanctus Hierosolymam advenit, sanctæ hujus civitatis patriarcha erat non Eusebius, sed Theodorus. Videsis Commentarium num. 65.

x Revelationis hujus fidem penes Hugonem stare volo. Adi Commentarium num. 74.

y Sanctum multas reliquias una cum calice crystallino a patriarcha Hierosolymitano accepisse, testatur etiam Bertharius. Vide Commentarium num. 7.

CAPUT III.

Reliquias in novam cathedralem ecclesiam transfert, totum virtuti et gregi suo se dedit, plures possessiones monasterio S. Vitoni acquirit, in morbum lethalem incidit et moritur.

Sanctus Hierosolymis rediit, magna lætitia Vironi excipitur,

Inde longo ac vario labore itineris redditus est finibus patriis. Recepit Alumnum læta tellus Gallica: occurrit Pastori læta plebs Virdunica: Lætentur cæli et exultet terra, vox consonat urbana et rusticana: fluunt lacrymæ gaudio plenæ, madent lætitiæ genæ: coronatur civitas: plateas replet hilaritas, ecclesias jocunditas. Pontifex egregius Dei auxilio fultus, Sanctorum reliquiis onustus, intrat ecclesiam devotus, orat Dominum corpore

terre prostratus. Consurgens episcopalem ascendit thronum, salutem clerum ac populum, dans omnibus pacis osculum, adjungens benedictionis signaculum.

52 Quisque sua repetit, sacraria Præsul adivit, Pignera deposuit, post hæc sua tecta subivit. Singula perquirit, si pax, si vita salubris: Omnia, quæ voluit, fore prospera protinus audit, Ore Deo grates persolvit, pectore laudes.

Postera die lustrata novæ ecclesiæ fabrica, laudata artificum industria, renumerata * custodum diligentia, ordinat tempus et diem consecrationi habilem, cunctis religione venerabilem a. Quæ ubi illuxit, Præsul cum sacris ordinibus ecclesiastico ritu omnibus exterius, interiusque rite peractis, reliquias Hierosolymitanas in principali absida loco congruis venerabiliter collocavit b.

53 Quæ vero in antiquiori fuere ecclesia, in parte altaris dextera in crypta subterranea decenter composuit. Erat autem hic Præsul beatissimus studio castitatis mundus, abstinentiæ robore validus, doctrinæ dapibus refertus, patientiæ longanimitate humilis, auctoritatis fortitudine erectus, pietatis gratia benignus, justitiæ securitate districtus. Qui pastorali sollicitudine gregi sibi credito invigilans, alios cælestis doctrinæ verbis erudit, multos religiosæ vitæ exemplis roboravit, plurimos quoque ab omni infirmitatum molestia curavit, quosdam etiam a demoniacis spiritibus liberavit, omnibusque exemplar et speculum totius sanctitatis se præbuit.

54 Imminente vero resolutionis suæ tempore, cum cognovisset revelatione divina se mundanis liberandum tumultibus, in ecclesia, in qua adoleverat quotidiano virtutum propectu, cui primo pastor et rector institutus, de qua etiam ad pontificum promotus fuit, sepulture suæ locum delegit c. Licet enim omnium ecclesiarum insudaret utilitatibus, hanc tamen præ omnibus locis sacris post primam, quæ sedes est episcopalis, coluit, amplificavit et provexit. Quod etiam omnes prædecessores ejus fecisse novimus, utpote qui, exceptis perpaucis, omnis in ea sedem habent requiectionis.

55 Accepit hoc privilegii donum ecclesia ipsa a beato Patre, debito cum honore nominando Sanctino, suo fundatore, primoque Christianæ religionis et nominis apud ipsam urbem doctore, ut post matrem ecclesiam ipsa esset caput omnium Virdunensis diocesis ecclesiarum d, a qua et mater ecclesia ipsa subsistendi accepisset initium: quæ etiam est ab antiquo ab ipsis scilicet nascentis ecclesiæ primordiis cœmeterium episcoporum et reliquorum fidelium Christianorum. Quod privilegium ita permanet et permansit inconcussum, ut in ea fere omnes ejusdem urbis pontifices legantur divinis aptati serviliis, tonsorati, nutriti, edocti, consecrati, excepta ipsa inunctione Pontificalis dignitatis, quam constat esse matris ecclesiæ, et frequentius, qui in ea functi sunt abbatis officio, per virtutum studia inthronizati sunt in solio episcopali e.

56 Et merito veneratur ab omnibus locus ille, merito expetit, merito diligitur, quem apex tantæ dignitatis attollit, quia, etsi eis, qui illo oraturi conveniunt, qui Domino inibi famulantur, qui corpora sua ob Sanctorum patrocina illic tumulari precantur, si desunt bona acquisita, per meritum sufficere possunt, quæ a loci fundatore sancto Sanctino, a Sanctis inibi quiescentibus præstabuntur, tamen prout fides petentium merebitur. Attestatur huic nostræ astipulationi domni Bertarii memorialis antiquitas, qui sanctorum Virdunensium Pontificum Acta replicans, basilicæ quoque hujus meminit in hæc verba: Basilica, inquam, in qua prædicti episcopi requiescunt, est in honore sancti Petri constructa, et habet multorum episcoporum sepulcra, et propter hoc multum a fidelibus veneranda f.

57 Huic ergo loco beatus Madelveus anno vitæ suæ penultimo, dono Theuthardi acquisivit res quasdam

AUCTORE
HUGONE PLAV.

reliquias,
Hierosolymis
allatas, in no-
vam ecclesiam
transfert.

* remunerata

a

b

claret mira-
culis,

E

corpori suo
sepeliendo
ecclesiam S.
Vitoni deligit,

c

huicque, quæ
prærogativa,
a S. Sanctino
accepta,

d

F

multorumque
episcoporum
sepultura ha-
betur illustris,

f

anno vitæ suæ
penultimo

AUCTORE
HUGONE FLAY.
quasdam pos-
siones ac-
quirit,
g h
i

k

dumque omni-
bus semper
obsequi stu-
det,

quasdam sitas in Virdunensi pago, loco, qui dicitur Offebris-curtis *g*, et in fine Bettiliniaca *h*, in fine quoque Vindelise *i*, quas idem Teutgardus a genitore suo Gunthero sibi relictas jure possidebat hæreditario in terris, mansis, campis, pratis, pascuis, silvis, aquis, aquarumque decursibus, et basilicam sancti Martini in ipsa villa Bettiliniaca constructam, quæ omnia, sicut habebat et possidebat, sancto Vitono et huic Patri nostro idem contulit, perpetualiter possidenda anno Inc. Dom. dclxxv. Indictione xiv. regnante Carolo-Magno anno regni ejus octavo, die quinto Idus Novembris, in ipsa scilicet solemnitate sancti patris Vitoni *k*. Diligebatur autem ab omnibus totius regni primoribus et ab ipso præcellentissimo rege Carolo, quia et congruum erat, ut quem Dominus persuderat gratia, ab omnibus amaretur.

58 Studebat omnibus per omnia placere, non eo modo, quo placetur hominibus, quorum Dominus dissipavit, ossa, ut repleantur confusione ab indignatione ejus, sed illo, quo omnibus per omnia placebat Apostolus, non quærens, quod sibi esset utile, sed multis, ut salvi fierent. Ideo bona conscientia dicere poterat auditoribus suis cum eodem Apostolo: Imitatores mei estote, sicut et ego Christi; qui utique volebat sine offensione esse Ecclesiæ Dei, ita scilicet temperandam docens conversationem, ne quis in ea scandalum pateretur. Sed quid nos in laude ejus tentamus, quod non sufficimus explicare? Ipse enim laus ejus est, qui in Sanctis suis laudabilis est. Quo ergo nos ducit oratio? Quo moras innectimus? Quid felicem ejus e mundo transitum replicare tricamur? Adsit ipse nobis propitius, ut digna fari valeamus, aspiret cordi nostro ejus meritis Spiritus sanctus et nostris infundatur visceribus. Dicamus itaque, quid dederit ipse, de quo loquimur, et quomodo de mundo ad Christum, cui devotus serviebat, migraverit, breviter ipsi indagemus.

omnes sacras
consecraturus
aeri dolore
corripitur,
hocque, cum
jam consecra-
tio facta esset,
l

59 Advenerat jam tempus resolutionis ejus, et Beatus ipse ad quemdam episcopi fundum transierat causa conservandarum *l* ecclesiarum, ubi tactus digladiabili sorte naturæ, acri cepit fatigari dolore. O beatum et vere felicem, qui sciens, imminere transitus sui diem, fatiscentes artus spiritui servire cogebat, bonam hanc virtutum suarum consummationem existimans, si in tam pio, tam celebri Dei servitio expenderet, quod reliquum erat attriti corporis virium. Fecerat itaque votis satis. Consecravit namque vici illius ecclesias, et consecratio ipsa viget usque in hodiernum diem. Tanta enim erat tunc et nunc est auctoritas Viri sancti, ut nullus episcoporum, quamvis sanctus, quamvis justus, consecrationem ipsam reiterare, vel immutare audeat, sed perennis est apud cunctos tunc facta dedicatio, et erit perpetualiter.

vehementius
invalescente,

40 Tota ergo urbe, imo tota regione adstante, et ad verbum oris ejus pendente, sermonem fecit omnibus de ipso festo ecclesiæ, et quia præsentia-liter ibidem Sanctus sanctorum advenerit, cunctis adnuntiavit, atque, ne consecratio reiteraretur prohibuit *m*. Tandem omnibus valedixit, suumque exitum maturius affuturum, prædixit. O quantus in voce hac luctus omnium! quæ suspiria juvenum! qui gemitus dolentium! Et quis non fleret, ubi tantus Vir suum a sæculo nunciabat excessum? Quis se cohibereta lacrymis, ubi tanta erat destitutio omnium in absentia tanti Patris? Igitur consueta salutis documenta replicans, sequè illis commendans, omnibus benedixit, et, ut Dei memorarentur, ammonuit, et sic, expleto officio, domum rediens languore invalescente acrius cepit anxari.

inter adstan-
tium gemitus
caelesti Viatico
pastus

41 Dehinc relatus ad ecclesiam, exitus sui præstolabatur horam gaudens, et verba vitæ omnibus annuncians. Plena erat ecclesia lacrymarum, plena gemituum, plena plangentium et dolentium. Solus ipse gaudebat, qui, quo vocabatur agnoscebat, et vocationem suam precibus commendabat. Cum clamarent omnes, Cui nos, Pater, deseris, cui tuas oves desolatas relinquis? Ipse omnium miserabatur,

omnibus compatiabatur, omnes a lacrymis temperare docebat. Nec multo post venit hora Sancto optabilis, grata spiritibus angelicis, mæsta filiolis et Servum suum post diuturna præliorum exercitia Christus invitabat ad præmia. Præsentibus ergo ecclesiæ suæ filiis post dulcia vitæ monita, post ultima consolationis affamina Viatico caelesti pastus, pace data omnibus, in bona confessione spiritum Deo reddens, patribus suis est appositus, adeptus optimam partem, quæ non auferetur ab eo, quia in pace fuit locus ejus, et in Sion habitatio ejus.

42 Fuit autem beatus Maduleus a tempore Pippini, qui Ansegiso ortus Carolum Tuditem genuit, qui pater Pippini, ex quo Carolus Magnus est genitus *n*, cujus usque ad tempora hic Justus vixit vita sobria, juventute casta, complens cursum vite præsentis in senectute bona. Senectutem autem ipsam dicimus, quæ ab anno hominis quinquagesimo in septuagesimum septimum porrigitur, quando jam a statu suo minorari et infirmari virtus humana incipit. Obiit autem, terra plorante, caelo plaudente, in proximo episcopi feudo, quod dicitur Novavilla *o*, quarto Nonas Octobris, anno ætatis suæ septuagesimo sexto *p*, in ipso initio albescentis senectutis, exuens corruptibilem carnem tunicam, induens deificam immortalitatis stolam.

in vico Nova-
Villa quarta
Octobris die
excedit vivis,
n

o

p

43 Hoc accepto elogio *q*, civitas tota turbatur, populus omnis mærore afficitur. Nec mora, omnis ætas, uterque sexus indiscrete corpori obviam ruunt, lacrymarum imbres fundunt, plangoribus aera tundunt. Nec defuere exequiis beati corporis caelestes exequiarum ministri, qui beatum funus, dum suo ambiunt apparatu, odorem dulcissimum sua præsentia exhibuerunt, ut palam cunctis daretur intelligi, advenisse illic ipsum quoque Auctorem suavitatis. Et revera. Ipsa enim clemens afficit *r* divinitas consolans lugentium lacrymas, notificans, quæ in defuncto pietas, quanta simplicitas, quæ cordis fuerit puritas. Statim namque ut caelo spiritum reddidit, duæ columbæ candidiores nive ab æthere, cunctis videntibus, lapsæ super Crucem quæ ante corpus erat, sederunt, et per omnes exequiarum moras, usque quo sepultura traditum est, manserunt, sicque videntibus illis, iterum poli secreta petierunt *q*.

E
sacrumque
ejus corpus,
cui, dum hu-
matur, binæ
columbæ, caelo
delapsæ, assi-
dent,
* i. e. ingrato
nuncio

* i. affuit

44 Cum tanta ergo caelestis exercitus frequen-
tia curatum est corpus Patris pia filiorum dili-
gentia, et sic cum omni veneratione dignissima
delatum est ad ecclesiam beati Petri, Apostolorum
Principis *r*, quæ sita ad Septentrionalem plagam
urbis, in qua preciosis Domini confessor Vitonus
cum multis prædecessoribus seu successoribus suis
requiescit præsulibus sanctis, ubi Officio solemniter
ex more celebrato, occurrentibus vicinarum urbium
episcopis, terræ est mandatum cum gloria. Felix
ecclesia tanti Patris humatione digna! Felix locus
tanti thesauri largitione ditatus! Beatum dixerunt
populum tanti Pastoris regimine sublimatum, be-
nedictione protectum, miraculis jocundatum. Etenim
si gloria ecclesiæ laus doctoris est, quantæ
erant, imo quantæ sunt hujus ecclesiæ gloriæ,
cujus Doctorem tanta Deus omnipotens appro-
babat laude? Ecce ad exequias ejus caelestes excu-
babant ministri, ut agnosceretur in terris, quanta
hunc Dominus gloria donasset in caelis.

q
in ecclesia S.
Vitoni honori-
ficque terræ
mandatur,
r

F

45 Beata plane exequiarum funera talium testi-
mum visitatione digna. Et quid est columbas de
caelo venisse, funeri obsequium et solatium præ-
buisse, iterum cunctis videntibus, caeli secreta
petisse, nisi Christum in specie alitis innocue fide-
libus populis de morte Patris merentibus suamque
destitutionem lugentibus patenter ostendere vo-
luisse, illum, cujus funus erat, in innocentia et
simplicitate vixisse, sine felle amaritudinis vitam
piam, timoratam, circumspectam, sollicitam, so-
cietatis Sanctorum avidam, ab omni malitiæ nævo
immunem exegisse, et consortia Sanctorum in gloria
curiæ caelestis pia devotione meruisse. Accedant
adhuc et potiora miracula, glorificetur Dominus in
Sanctis suis, qui est mirabilis in operibus suis.
Humato

illudque, dum
ad Sancti tum-
ulum crebro
fiunt miracu-
la.

A Humato enim Patris corpore, ut ostenderetur in caelis semper vivere, ad ostendenda praecleara ejus merita fiebant ad sepulcrum ejus divina miracula. Et quia pia Dei clementia illum a puero ob omni inquinamento carnis abluit, mentemque ejus castificans ab illusionem diabolicam potenter defendit, isque sibi mundo corde et casto corpore servivit, isque post obitum evidenter manifestatum.

quadragesimo post anno de terra levatur.

s

t

46 Ut enim ipsius mens inviolata libidine, ita caro mansit incorrupta putredine. Si quidem cum sepulcrum ejus quotidianis virtutum floreret prodigiis et crebris populorum frequentaretur excubiis, erat tamen situm negligentium, quem posceret debita venerationis cultus. Quare dignum duxit tum temporis episcopus clerusque omnis et populus illud mutare decentius. Praesidebat eo tempore Virdunensi ecclesiae Berhardus episcopus s, vir catholicus et religiosus, et in fide sancta nominatissimus, imperante Lothario, Ludovici Pii filio t, cujus regnum fuit Italia cum urbe Roma et parte Franciae, quam Mosa et Rhenus inter se claudunt. Quod cum, uti deliberaverant animo, certarent effosso implere sarcophago, subito illis inestimabilis ostensa est visio. Nam, ablato sepulcri cooperulo, vident cadaver ante quadraginta annos defunctum, velut viventem hominem soporatum, candore liliorum et robore rosarum perfusum, nulla macula nec aliquo mortis signo fedatum.

atque in praeparato mausoleo deponitur.

B

47 Quo viso miraculo, odoreque perfusi suavissimo, ceperunt flere praegaudio, levantesque corpus Sancti cum reverentia et jubilo in praeparato transponunt mausoleo, ubi extunc operatur divinitas, cunctosque Dei medetur pietas. Sopitur omnis ibi infirmitas, fugatur caecitas, erigitur curvitas, roboratur debilitas, omnibus redditur sanitas. Habet jam beatus Vitonus in caelis socium et concivem, quem habuit aliquando in terris alumnus et devotum successorem. Coniunctus est Sanctis in gloria, quibus devotus servivit in hac vita laboriosa. Quae ramus et nos eum Patronum et tutorem, et cum reliquis Sanctis pium apud Dominum intercessorem, quem meruimus habere doctorem et veritatis praeconeum. Illic ergo positus nos hic orantes exaudiat, tueatur et protegat, et quos habet in terris supplices veneratores, obtineat suos in caelis fore concives.

Misera ecclesiarum in Francia sub majoribus domus faciet

48 Si ergo hujus beati Viri amore ductus diligens lector studiosius cupit addiscere, quo in tempore natus, quoque sit ad episcopatum promotus, quot annis ante episcopatum et quot in episcopatu vixerit, et quo hominem exuerit, teneat Chronicam memorialis ejus, et sic per succedentium sibi regum et Romanorum Pontificum tempora, quod quaerit, inveniet. Relatum est superius, quod ante ordinationem ejus per multa dierum curricula absque pastore fuerit plebs Virdunica. Non enim ferebat praefectorum, qui et majores-domus dicebantur, improba licentia, ecclesias uti libertate propria, cum ipsas quoque urbes nimium attriverit, maxime tamen Virdunum, quae, sita in confinio Neustriae et Austrasiae, utrobique incursionibus diripientium patuit et rapinae.

anno demum 735 cessavit,

u

49 Duravit haec vastitas per annos complures, a tempore scilicet Theoderici u et principis Ebroini, quorum bestialis et non humana savitia maculavit regnum Francorum sanguine procerum et magnatorum, usque ad secundum Pipini regis Francorum annum, quo institutus est a Stephano Papa rex Francorum, sicut et praedecessor ejus Zacharias constituerat, qui fuit annus ab Incarnatione Domini dccm. Tunc primum discussa caligine horribilis turbis nova lux oriri visa est Galliarum populis, et plebes, quae carebant pastore, suum quasque certatim rapere, quo anno inthronizatus est hic Beatus auctoritate Stephani x Papae et Pipini principis laude.

* I. quaeque x

tuncque Sanctus, quadraginta annis natus,

50 Dum ergo referat Chronica, quid fuerit a tempore Pipini, qui Austrasio ortus Carolum Tuditum genuit, usque ad Caroli tempora, teneamus annum ab Incarnatione Domini dccxii, quo Beatus

hic natus Indictione xiii y; et sic computando ascendentes habebimus ipsos annos, quibus Pippinus x superavit; annos etiam xxvii, quibus Carolus obtinuit principatum post patrem aa, sex etiam, quibus filii ejus Carlomannus et Pippinus post eum communiter dominati sunt, quatuor quoque, quibus ante unctionem solus principatum obtinuit, ipsum etiam annum, quo in regem elevatus est, et sic summam numeri colligentes inveniemus, quod xlii aetatis suae anno consecratus sit electione superna, eo scilicet anno, quo Pippinus rex constitutus a Papa est bb.

AUCTORE
HUGONE FLAV.
episcopus
creatus est.

y

z

aa

bb

annoque 777
excessit e vis.

cc

* episcopii

dd

51 Hinc iterum numeratis annis xv, quibus postea Pippinus solus regnavit, et octo annis regni Caroli, quia nono hic Beatus hominem exiit, cum obsideret Carolus Tarovisam, Italiae urbem cc, inveniemus, quod vigesimo quarto pontificatus sui anno pro perituris caelestia et aeterna commutans, in proximo episcopi * fundo, qui dicitur Novavilla, ad Dominum migraverit, quarto Nonas Octobris aetatis suae anno lxxviii. Indictione xv. Epacta xxvii. Anno Pontificatus Adriani Papae sexto, ab Incarnatione Domini dcccxxvii. Constantini et Irenes temporibus, anno regni eorum sexto, uno ante septimam synodum anno dd. Ergo felix Madelvei ortus, felicior vitae cursus, felicissimus fuit occasus praestante Jesu Christi gratia, cui est honor et gloria in saeculorum saecula. Amen.

ANNOTATA.

a Indicare hic videtur Hugo, Sanctum, ut primum Virodunum Hierosolymis fuerat reversus, cathedralem Virdunensem ecclesiam, quam reaedificari, discedens jusserat, ad apicem invenisse perductam. Verum quid hac de re sentiendum sit, Commentarii num. 76 edixi.

b De reliquiis, a Sancto ex itinere Hierosolymitano relatis, consule num. 73, 77 et 78 Commentarii.

c Vide, quid occasione loci, quem corpori suo sepeliendo S. Magdaveum, ex itinere, uti ex contextu liquet, Hierosolymitano jam reversum, delegisse, scribit biographus, a nobis in hunc sit scriptorem Comment. num. 79 observatum.

d Bertharius apud Acherium tom. XII Spicilegii pag. 232 in brevi sua Virodunensium antistitem Historia primum hos inter locum concedit S. Sanctino: ex iis tamen, quae ibidem etiam addit, consequi videtur, ut Sanctinus non Virodunensium, utpote quibus dumtaxat ex occasione Evangelium praedicavit, sed Meldensium proprie fuerit episcopus. Adhaec etiam Hugo, cum non episcopi Virdunensis, sed tantum ecclesiae Vitoniana fundatoris titulo Sanctinum hic honoret, fuisse hunc primum Virodunensium antistitem, pro indubitato habuisse non videtur; et sane non immerito, uti intelligitur, ex iis, quae ad 11 mensis hujus diem, quo Meldis colitur S. Sanctinus, quoque proinde de eo in Opere nostro agemus, adducuntur in medium. Jam vero, cum res ita habeat, privilegium, quod a S. Sanctino ecclesiae Vitoniana, de qua hic sermo, fuisse concessum, Hugo hic affirmat, minime indubitatum apparet. Quis enim indubitanter credat, S. Sanctinum concessisse, seu potius concedere potuisse, ut Vitoniana ecclesia primum a matre Virdunensi ecclesia seu cathedrali obtineret locum, si huic illi nunquam praefuit episcopus, sed tantum ex occasione Viroduni primum Evangelium annuntiavit? Porro Vitoniana ecclesia S. Sanctini aetate S. Petri nomine erat distincta, posteaque dumtaxat, veteri paulatim obsolescente nomine, a S. Vitono, qui in illa (vide biographum num. 17) jacebat sepultus, Vitoniana coepit vocari. Certum hoc est, cum S. Vitonus diu post S. Sanctinum floruerit, uti palam fiet ex iis, quae ad 9 Novembris diem, quo S. Vitonus Viroduni colitur, disputaturi de hoc Sancto sumus.

e Plures revera ex abbatibus Vitonianis creatos fuisse, uti hic prodit Hugo, Virodunensium antistites, docet nos horum apud Acherium tom. XII Spicilegii Historia,

AUCTORE
HUGONE FLAY.

Historia, a Berthario inchoata atque a nonnullis aliis deinde continuata.

l Liqueat hinc, uti in Commentario num. 9 monui, brevem episcoporum Virodunensium Historiam, a Berthario usque ad ævum suum productam, præ oculis habuisse Hugonem. Verba tamen, quæ ex illa hic recitat, a genuinis Bertharii verbis nonnihil sunt diversa. Hæc enim apud Acherium tom. XII, pag. 254 occurrunt, sicque habent: Basilica siquidem, ubi prædicti (Virodunenses antistes) requiescunt Sancti, in honore sancti Petri Apostoli est antiquitus constructa, quæ etiam pro antiqua dignitate habet multa corporum sepulera, et propterea a fidelibus cunctis multum est veneranda.

g Vicum hujus aut affinis nominis invenire non valui.

h In Geographica episcopatus Virodunensis Tabula, jam sæpius citata, haud procul a Viroduno Occidentem versus notatur vicus, Bettinwiller Gallice vocatus. De hoc forte Hugoni hic sermo est.

i Ad Axonam fluxum situs est vicus, qui Gallice Vailli, Latine Viduliacum nominatur. Is ipse forsitan ab Hugone, corrupta nomenclatione, hic designatur. Cum enim locus, qui hic vocatur Vindelise, in Virodunensi territorio, uti hic ipsemet Hugo indicat, situs fuerit, diversum illum esse puto a Vindelensi seu Vindoilensi territorio Bellocacensis pago, de quo ad vocabula Vindoilensis pagus in Notitia Galliarum Adrianus Valesius.

k Pro notis chronicis, quibus donationem, monasterio seu ecclesiæ S. Vitoni a Teuthardo, ut narrat, factam, Hugo Flaviniacensis seu Sancti biographus hic signat, videsis Commentarii prævii num. 80, 94 et tres seqq.

l Legendum consecrandarum, ut ea, quæ deinde Hugo subjungit, consideranti manifestum evadet.

m Stet penes Hugonem fides omnium, quæ de ecclesiis, a Sancto morti vicino consecratis, adjunctisque, consecrationem hanc comitalis, litteris hic prodit.

n Pipinus Heristallius Ansegisum patrem, Beggam autem, Pipini Landensis filiam, matrem habuit. Genuit porro ex Alpaide Carolum Martellum, qui Pipinum Brevem, primo majorem-domus, ac dein Francorum regem, Caroli Magni patrem procreavit. Certa hæc sunt atque admittuntur ab omnibus, ut saltem a veritate Hugo hic non deviet.

o Vicus hic est, Viroduno haud procul dissitus, cujus qualemcumque num. 1 Comment. dedi notitiam.

p Cum Hugo Sancti quidem nativitatem (vide Comment. num. 11 et 17) anno 711; obitum vero (adi Comment. § 8) anno 776, aut certe anno 777 affigat, Magdalveus secundum hunc scriptorem ætatis suæ anno non septuagesimo sexto, sed sexagesimo sexto obierit. Error adeo hic indubie cubat; hunc tamen, cum Hugonem equidem tam parum sibi constare non autem, librorum potius quam scriptoris hujus vitio puto admissum.

q Videsis de hoc miraculo Commentarii prævii num. 116.

r Hæc postea a S. Vitone Vitoniana fuit nuncupata. Vide dicta ad lit. d, et verba Mabillonii, Commentarii prævii num. 24 huc transcripta.

s Longissime ab episcopo Virodunensi, sub quo Sancti nostri corpus de terra fuit levatum, hic aberat Hugo. Adi Commentarium prævium num. 95.

t En alium adhuc Hugonis hic errorem Comment. num. 118 et 119 expositum.

u Theodoricus III, Francorum rex, de quo hic indubie Hugoni sermo est, fratri suo Childerico II, violenta nece e vivis sublato, in Francorum regnum, quod antea adhuc post fratris Clotharii obitum tenebat, anno 675, uti inter eruditos convenit, iterum fuit suffectus, majoremque domus habuit Ebroinum. Fuerint ergo secundum Hugonem Galliarum ecclesiæ

ab anno 675 ad annum usque 785 misero admodum ac lugubri in statu, multæque ex illis, uti verbis sequentibus indicare videtur, ac in primis quidem Virodunensis, ad præfatum usque annum 785 episcopo caruerint. Atque hinc forte factum est, ut Sancti ad cathedram Virodunensem promotione eidem anno 785 innectendam duxerit scriptor ille. Verum Pipinus Brevis, præcipueque ejus frater Carolomanus, major-domus Austrasiæ, ab anno 742 (adi ad hunc annum Pagium in Criticis) curam habuere, ut res Ecclesiæ meliori statui restituerentur. Ac posterior quidem hic princeps, in cujus majoratu sita erat Virodunensis civitas, pro instauranda, quæ penitus collapsa erat, ecclesiastica disciplina synodum Germanicam I, cui præsedit S. Bonifacius, Germaniæ apostolus, anno 742 celebrari curavit, ac deinde anno 745 concilium Liptinense, in quo (vide ad hunc annum Pagium in Criticis) Abel quidem Remensis, Ardoberthus vero seu Arthertus Senonensis constitutus est archiepiscopus. Adhæc S. Chrodegandus anno circiter 742, uti apud nos tom. I Martii in Historico de hoc Sancto Commentario num. 7 docetur, civitatis Metensis, quæ in eodem, in quo Virodunum, sita erat Austrasiæ regno, creatus est episcopus, ut adeo nihil obstat, quo minus Sanctus eodem circiter tempore creatus fuisse credatur Virodunensium antistes, ac proin ut ob calamitates, quæ sæculo septimo et seq. Galliarum ecclesiis afflixerent, Magdalvei ad sedem Virodunensem promotionem in annum usque 785 differre, Hugo non debuisset. Adi etiam Commentarii num. 51 et 58.

x Cum Sanctus anno circiter 742 (vide Comment. § 5) creatus sit Virodunensium antistes, id utique auctoritate Stephani, utpote ante annum 732 ad Pontificale culmen non ececti, factum non est.

y Alibi Sancti nativitatem (videsis Comment. num. 11 et 17) anno 711 Hugo affigit; alterne autem ex his annis, an anterior potius præeligendus sit, quis edicat? Ut sit, Indictio equidem 15, cum qua hic biographus annum 712 componit, nec cum hoc anno, nec cum anno 711 congruit.

z Pipinus Heristallius, de quo hic Hugo, anno 714 vita functus est, uti fert eruditorum prorsus omnium opinio, fuitque proinde in Hugonis opinione Magdalvei nativitati annis circiter tribus superstes.

aa Carolus Martellus, ab Hugone hic designatus, rexit populum Francorum, ut Annalista Metensis scribit, annis xxvi, mensibus vi; Hugo ergo, cum anni incompleti pro completis a scriptoribus subinde non inepte numerentur, annis septem supra viginti Caroli regimen recte hic definit.

bb Pipinus Brevis, anno 711, quo pater ejus Carolus Martellus obiit, majoratum-domus in Neustrasia adeptus, una cum fratre suo Carolomanno, qui tunc quoque Austrasiæ major-domus est factus, Francorum regnum administravit ad annum usque 747, quo Carolomannus, mundo nuntium remittens, monachum induit. Jam vero, cum anni quatuor, quibus deinde Pipinus rerum summam, tam in Austrasia quam in Neustrasia, solo adhuc majoris-domus titulo obtinuit, alterque annus, quo demum Francorum rex est creatus, anno 747 adjecti dumtaxat deducant ad annum 732, sibi metipsi iterum contrarius hic videtur biographus, cum Sanctum quidem vel anno 711, vel anno 712 natum, anno autem 785 ad episcopatum supra scribat promotum.

cc Sanctum obiisse tunc, cum Carolus Magnus, seu principis hujus exercitus, Tarvisam Italiæ urbem obsideret, perperam hic scribit Hugo. Adi Comment. num. 86.

dd Notæ chronicae diversæ, quibus hic annum Sancti emortualem biographus definit, variis iisque manifestissimis laborant erroribus chronologicis, quos Commentarii § 8 majori ex parte notatos invenies.